

EGYENLŐSÉG

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

ZSIDÓ FELEKEZETI ÉS TÁRSADALMI HETILAP.

Előfizetési feltételek:

Budapest, VI., váczi körút 23

SZERKESZTI

Egész évre házhoz küldve . . . 8 frt.—

Félévre 4 „.—

Negyedévre 2 „.—

hová minden küldemény jutalmazandó.

SZABOLCSI MIKSA.

Egyes szám ára 16 kr.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

Tartalom: A kultuszvita alkalmából. — Mahler Gusztáv. (Tárczaezikk.) Irta: Kármán Zoltán. — A gyöngyösi esethez. Irta: Királyhelmecei. — A mainzi „Israelit” híresztelése. (Entref.) — A türelmességről. Humanisztikus tanulmány. Vészi Józseftől. (Folytatás és vége.) — Pylitrai levél. — Előfizetési felhívás. — Heti naptár. — Hazai hírek. Külföldi hírek. — Szerkesztői üzenetek — Hirdetések.

A kultuszvita alkalmából.

A szegény ember jut eszembe, ki a kihuzott lutriszámokat szemlélte épen, nem jöttek-e ki az ő számai, midőn arról értesült, hogy ő ugyan a ternót nem csinálta, de megnyerte más, a — Rothschild.

Mi is vártuk, felszólal-e valaki a képviselőházban a vallás- és közoktatásügyi költségvetés tárgyalásánál autonomiánk, jogaink érdekében, s im felszólalnak hévvel a — katolikus autonomia mellett. Semmi közünk a katolikusok ügyeihez, melyekhez nem is értünk, de azt még sem tagadhatjuk meg magunktól, hogy ezek hallatára a fájdalom és — mondjuk ki kereken — az irigység érzéseinek kifejezést ne adjunk.

Az uralkodó egyház, melynek feje az ország leghatalmasabb és legbefolyásosabb embere, kinek kegyét keresik a birodalom vezetői és ki előtt nem egyszer hátrált meg már maga az állam is; az egyház, melynek főbbjei fejedelmek és Kroesusok, kik egy páratlanul fegyelmezett és szervezett hatalmas hadsereggel és a hivek millióival rendelkeznek; az egyház, mely a szó szoros értelmében *állam az államban* sőt sok esetben több: *állam az állam fölött*: ennek az egyháznak a számára *autonomiát* kérnek. de nem találkozott senki, a ki törvényhozó testületünk előtt az autonomia *kérielhetlen* szükségességét hangoztatta volna a zsidók számára.

A zsidóság Magyarországon felekezeti ügyeiben hijával van minden rendnek, minden törvénynek. Megilleti-e a rabbit a »s'lisi«, erre nézve a huszti szolgabírónak — mert tőle tügg a kérdés eldöntése — nézete eltér a gálszécsiétől. Melyik rabbi az igazi rabbi, s melyik

nem lehet az, szintén a szolgabíró bölcseségtől függ, ki még arra nézve is mond itéletet, kit illet meg a »chóver«, és kit a »morénu« és hogy a »mikveh« ritualisan van-e csinálva, vagy sem.

És e nyomoruság mellett megvan minden községnek olyan függetlensége, a minőt egyetlen vallás kebelében sem találunk. A hány község, annyi egyház, a hány rabbi, annyi pápa. Nincs összefüggés, nincs felekezeti felsőbbség; s akármennyire bántson a szegény, nem találunk hasonló állapotokat csak a cigányoknál, hol egyik kolonia nem függ össze a másikkal, s a hol minden vajda feltétlen ur, természetesen csak addig, míg a falusi bírónak nem tetszik felforgatni a cigány constitutiót.

22 éve, hogy a zsidók egyenjogusítását törvénybe ígtatták, de a zsidók *vallása* még ma sincs egyenjogusítva. A törvényhozás elválasztotta így az egyént a hitétől. Ami azt mondja: *Tégedet, mint embert elfogadlak, de vallásod, az alávaló, az nem kell.* És a zsidók 22 éve hordják e szegényfoltot, ám azért a képviselőházban felszólalnak a katolikusok autonómiaja, de nem szólal fel senki a zsidó vallás recipiálása mellett! . . .

Meg van e hazában az egyéni szabadság; de tiltva van a bün és tiltva — a zsidó hitre lépni!

A jellemes férfiú, kinek azt mondja kedvese: hozzád megyek, szeretlek, de anyádról mit sem akarok tudni, visszautasítja kedvese kezét. Csakhogy 22 év előtt a zsidók ezt a különbséget fel nem fogták; azt hitték, hogy ő velük hitüket is elismerik.

Felfogták azóta a különbséget, számtalanszor érezték a szégyent, a visszavetést; a képviselőházban azért felszólalnak a katolikusok autonómiája, de nem szólal fel senki a zsidó vallás viszonzossági joga mellett.

Miket szülhet ilyen mienkféle egyenjogúsítás, szolgáljon erre nézve illusztrációul a sok közül a következő eset.

Egy jómódu zsidó családapa, ki élete párját csak azután tette törvényes nejévé, miután vele több éven át vadházasságban élt, a mely viszonyból két, természetesen törvénytelen gyermek származott, törvényes házassága 10. évében felteszi magában, hogy első, már nagyocská gyermekeit, kik maholnap a világba lépnek ki, utólagosan törvényesíteni fogja és megteszi erre nézve a lépéseket a fővárosi tanácsnál. A tanács — mint szokás — átteszi az iratokat a rabbisághoz, vizsgálja ez meg a dolgot, nem forgott-e fenn a házasság kötésekor házasságbontó akadály. A folyamodó ki lesz hallgatva és szerencsétlenségére elbeszéli, hogy öt gyermekkorában katolikus dajkája, persze szülei tudta nélkül, megkereszteltette, a miért aztán szülei hirtelen itthagyták Magyarországot és Ausztriába költözködtek, hol gyermeküket természetesen a zsidó vallásban nevelték. Már mint fiatal ember visszatért aztán a magyar fővárosba, hol megkereszteltetésére senki sem gondolt többé, s a hol néhány évvel később szerelmi viszonyt kötött egy zsidó leánynyal, kit később a dohány-

utcai templomban annak rendje és módja szerint törvényes nejévé tett. — A rabbiság kötelességének tartotta a hallottakat közölni a tanácsal és ez, hazai törvényeink alapján, azt az ítéletet hozta, hogy a törvénytelen házasságban született gyermekeket nemcsak, hogy utólag törvényesíteni nem lehet, *de a később, a törvényes házasságban születetteket is törvényteleneknek kell deklarálni.* Az apa ugyanis egyszer meg lett keresztelve, megkeresztelt ember pedig hazánkban zsidóvá soha sem lehet. A férj ennél fogva keresztény. Minthogy azonban neje zsidóasszony, keresztény és zsidó közt pedig Magyarországon törvényes házasság nem állhat fenn, ennél fogva neje csak ágyasa és az összes e viszonyból származott gyermekek törvénytelenek. Az apa különben felhivatott, hogy, miután keresztény férfinak csak keresztény gyermekei lehetnek, gyermekeit *kereszteltesse meg.*

A tanács a fennálló viszonyok mellett más ítéletet nem hozhatott, de nem tagadhatja senki, hogy az ítélet igazságtalan, erkölcstelen, absurd valami. A képviselőházban azért a katolikus autonómia érdekében szólalnak fel, de nem szólal fel senki a zilált állapotok ellen, melyek immár tarthatatlanokká váltak a magyar zsidóság kebelében; nem száll sikra senki a jogok érdekében, melyek bennünket abban a pillanatban illettek meg, melyben az egyenjogúsítás kimondatott, de a melyeket 22 év óta tőlünk állhatatosan megtagadnak.

Mahler Gusztáv.

Uram! uram! Feleki Sándor rovatvezető uram, szálllok az urnak!

Már akár megharagszik érte, akár nem, ezuttal én fogom megtölteni a — tárczáját. Megtöltöm pedig úgy, hogy egy oly férfinak sebtében rajzolt arczképét helyezem el benne, aki rövid néhány hónap alatt egyharmad fel nem mérhető érdemeket szerzett hazai művészetünk emelése és fejlesztése körül, és a kitől e részben az előzmények után méltán vár sokat hazánk egész művészi világa.

Mahler Gusztávról, a budapesti m. kir. operaház művészeti igazgatójáról szól az ének. Szinte kísértésbe jöttem a sorok fölé odairni a tárczacyklus címét: „Zsidó-magyar művészek.“ Mert immár örömmel és büszkén vallhatjuk őt, aki épen a magyar nemzeti opera megteremtését tűzte ki célul, testestől-lelkestől magunkénak. Annyi ügybuzgalom, annyi meleg hév egy — származását tekintve — tőle egészen idegen nemzet művészetének ügye iránt: sokkal ünnepélyesebb és magasztosabb módon avatja őt magyarrá, mint bármilyen áhitattal tett állampolgári eskü.

Mahler Gusztáv 1858-ban született Csehország egyik apró falujában, jómódu és művelt szülőktől. Atyja, Mahler Bernát, ügyes és szorgalmas kereskedő volt, anyja pedig klasszikus műveltségű német nő, kitől a zene iránt érzett ellenállhatatlan hajlamot örökölte. A szülők mintegy félévvel Gusztáv születése után egy közeli morvaországi városkába, *Iglauba*, költöztek át. Itt élte a szépen fejlődő gyermek ifjúsága éveit, mely idő alatt a zene iránti érzék és ellenállhatlan hajlam édes anyja gyakorlott zongorajátékának hallgatása, s utóbb a zongorajáték elsajátítása által mindinkább erősödött lelkében. A város főterén tartott térzenekről a világerő sem maradt volna el, s lehetetlen volt őt onnan elszakítani. Mikor azokról hazament, otthon különféle apró hangszerket készített, és azokon igyekezett utánózni, illetve eljátszani a térzene alkalmával hallott zenedarabokat. Hat éves korában oly tökéletességre vitte a zongorázást, hogy valóságos csodagyermek számba ment, s a városka zenevilágának igazi központja lett. Ez időben már több önálló hangversenyt rendezett, melyeken nem egy saját szerzeményét játszotta el. „Nagy örömmre — ugymond maga a művész — nem jutottam a csodagyermek szánandó sorsára,

A gyöngyösi esethez.

Férfias hangon, erélyesen és öntudatosan, a kötelesség teljesítésének érzetében szólalt fel a gyöngyösi hitközség a hevesmegyei tanfelügyelő tulkapása ellen, s a felszólalást fényes siker koronázta. A kultuszminiszter fényes elégtételt adott a megsértett felekezetnek és nemcsak arra tanította meg mult számunkban közlött rendeletével a tanfelügyelő urat s a községi iskolaszéket, hogy a zsidó hitoktatásba épp oly kevés beleszólásuk van, mint akár a katolikusokéba, hanem egy országos sérelmet is orvosolt: a szombati irás kényszerét, melynek elrendelése Tréfort emlékéhez fűződik.

Nem tehető fel a kultuszminiszterről, hogy a népiskola és a középiskola növendékei között e részben különbséget tegyen. Vagy más elbírálás alá esik a lelkiismereti kényszer, ha a középiskolában gyakoroltatik, mint ha a népiskolában sujtja agyermeket?

Arra nézve is intézkedik a gyöngyösi rendelet, hogy a felekezet a hitoktatást arra bízhatja, akit ő képesítettnek tart, de azt jegyzi meg, hogy „az iskolaszék megkövetelheti annak igazolását, vajon az ily megbízott hittanítóknak van-e lelkészi (rabbi) vagy oly tanítói oklevelük, melyben a hittanításra is képesítetttek. Ha ezt igazolni nem tudnák, „arról hozzám jelentést kell tenni.“

A keresztény hitoktatót az egyház küldi

ki és az iskolaszékeknek nem áll jogukban, a hitoktatói képesítést ezektől követelni. A felekezet elég garantiát nyújt arra, hogy nem bizza olyanra legfontosabb érdekét, aki ez érdeket eredményesen nem szolgálhatja, mert a hozzá való képesítést nem szerezte meg. Csak mirőlunk teszi fel a miniszter, hogy hitközségeink a hitoktatók megválasztásában nem járnak el kellő körültekintéssel és azért — külön zsidó rendszabályt alkot, amelylyel pedig az iskolaszékeket nem egy helyen furcsa helyzetbe fogja hozni. Nem létezik tudniillik semmiféle normativum arra, hogy miben áll a hitoktatói képesítés. Ki van hivatva képesíteni? Minő ismeretek kívántatnak a képesítendőttől? E kérdésekre majd csak az országos szervezet fog felelni, s ha a zsidóság erre nem törekszik, úgy megérdemli, hogy a miniszter, ki ugyanazon rendeletében megmutatta irányában való jóakarátát, őt új kivételes zsidó rendszabálylyal sujtja: avval, hogy hitoktatóinak oklevelét, melyet semmiféle felekezettől nem mernek bekíválni, be kell a községi iskolaszékeknek mutatnia. **Királyhelmecezi.**

A Mainzban megjelenő „Israelit és Jeschurun“ című zsidó felekezeti lap utolsó számában „Egy rabbi“ aláírással ellátott magyarországi tudósítás (Aus Ungarn) többek közt azt regéli, hogy a nemrég Budapesten történt orthodox rabbigyűlés alkalmával Wahrmann Mór és Schweiger Márton egyik

mert szüleim hallani sem akartak arról, hogy ideoda vigyenek, fölléptetés végett.“ Sőt édesatyja, aki igen reális gondolkodású kereskedő volt, minden áron diplomás embert akart belőle nevelni, s ezért, midőn 13 éves korában befejezte a városka 6 osztályu gymnasiumát, Bécsbe küldte a középiskolai tanulmányok befejezése és az egyetemi tanfolyamok hallgatása végett.

Bécsbe érkezte után első gondja volt, a hirneves bécsi zeneakademiára beiratkozni. Zongorára a conservatorium nagynevű tanára: *Epstein* tanította, míg a zeneszerzést *Krenn* előadásai vezették be. A zeneakadémián egész új világ tárult fel szemei előtt, s mohó örömmel avatta be magát a zeneművészet összes titkaiba. Közben befejezte gymnasiumi tanulmányait, és jó sikerrel tette le az érettségi vizsgát, de „szerencsétlenségemre — jegyzé meg tréfálózva — ugyanakkor egy zongoraszerzeménnyel elnyertem az akadémia első díját, ami végkép megérelte bennem azt az elhatározást, hogy művészsze leszek.“ S tényleg, legott megszakította a tudományos pályán való továbbhaladást és csupán a zenének élt. Tizenhat éves korában kitűnő sikerrel befejezte a conservatoriumi tanfolyamot, s miután ezen

időben neve már széles körökben ismeretes volt, csakhamar meghívást kapott a *halli* nyári színház karmesteri állására.

Ez az állás azonban nem volt ingyére. Nagyratörő művészi lelkével nem fért össze az, hogy mindenféle apró-cseprő bohózat, operette és népszínmű silány zenéjét kellett betanítania és vezényelnie. Ehhez járult még az is, hogy atyja, aki fia lépésével kibékülni sehogy sem tudott, tőle a pénzbeli segílyt végkép megvonta, minek következtében igen szűk anyagi viszonyok között élt. Három hó múlva a laibachi színház igazgatójának meghívására ez utóbbi műintézet karmesteri állását foglalta el, de miután művészi ambícióját ezen alkalmaztatás sem elégítette ki — bár anyagi helyzete eléggé kedvező volt — egy félév múlva Laibachból is eltávozott s az *olmützi* dalszínház művészeti vezetését vette át. — Olmützben már kellő tér nyílt volna tehetségeinek minden irányban való kifejtésére, azonban ott sem maradhatott sokáig, mert lehetetlen volt ellenállania a *kasseli* udvari színház igazgatója ismételt sürgető meghívásainak. Ezeknek engedve, mint 23 éves fiatal ember, elfoglalta a nevezett színház karnagyfi állását, s ezzel elérte akkoron vágyai netovábbját,

tekintélyes rabbit felkerestek és arra kérték volna, az Istenért ne állja útját a zsidó szervezetnek. Ha a rabbi ebben az irányban érvényesíti befolyását, a látogatók a kongressusi párt nevében különféle koncessiót tesznek az orthodoxoknak stb. A német orthodox zsidók organuma ebből azt a következtetést vonja, hogy ha Wahrmann és Schweiger tiszteletüket teszik (ihre Aufwartung machen) egy előkelő orthodox rabbinál, az orthodoxok úgye még sem állhat oly rosszul stb.

A tudósító urat informatorai egyszerűen felültették. Sem Wahrmann, sem Schweiger azt a tekintélyes (pozsonyi) orthodox rabbit meg nem látogatták s a zsidó ügyekről vele egyáltalán nem tárgyaltak. Wahrmann szokott ugyan találkozni a pozsonyi főrabbiával, ki unokatestvére, a rabbi konferenciája alkalmával azonban ez nem történt és nem történt azóta sem. Meglátogatta a pozsonyi rabbit egy lapunkhoz közelálló hirlapíró és kifejtette előtte, hogy ismerve Wahrmannak és Schweigernek intencióit, meg van győződve róla, hogy mitől sem állanak távolabb, mint attól, hogy az orthodoxokra lelkiismereti kényszert akarnának gyakorolni. Rátért aztán az orth. közvetítő bizottság ama czudar eljárására, hogy még akkor is, ha az egész felekezet fontos érdekeiről van szó, mint például a recipiálás kérdéséről, ellenséges állást foglal el azokkal szemben, kik mindnyájunk ügyét önzetlenül felkarolják. A pozsonyi rabbi maga is *elítélte* ezt az eljárást és megígérte, hogy gondolkozni fog fölötté, mi módon lehetne

érintkező pontot teremteni, hol a két párt egyesülve működhessen a felekezet összeredekeiért. A párbeszéd ezelőtt 4 hónappal történt *Freudiger* Móses lakásán, nem volt a nyilvánosságnak szánva, a miért lapunk róla nem is emlékezett meg, s csak az a körülmény, hogy a németországi orthodoxok lapja oly esetlenül igyekszik tőkét verni a dologból, késztetett bennünket e helyreigazításra. Hasonló eljárást követtek bizonyos urak akkor is, midőn a kultuszminiszter fogadtási napját szombatról csütörtökre tette át. Felkapták a dolgot és harsonaszóval hirdették, lássátok, ezt mi vittük ki a miniszternél. Demonstrálni akarták, hogy azok a vezetők ott a Podmaniczky utczában még is jók hát valamire. Tény azonban, hogy Csáky gróf audienciája napját *minden kívülről jövő befolyás nélkül* változtatta meg.

A türelmességről.

(Humanisztikus tanulmány.)

Vérsi Józseftől.

(Folytatás és vége.)

De hát, ha eljutottunk idáig, itt már föl kell vetnünk a kérdést: vajon mindezzel szemben mitévők legyünk? s erre csak egy válasz adható: forduljunk segélyért s tanácsért a végzetes uralkodó eszme ellenében egy még hatalmasb tényezőhöz, a *humanizmushoz*. Hogy mi a humanizmus? Doktrina és hatalom, ösztön és erény, elmélet és erő egyaránt. Az emberi nem egyetemének jobb érzései a maguk

mert a kasseli udvari színház oly illusztris művész-társaságnak volt működési színtere, amely azon időben egész Németországban ritkította párját. Kasselben érte meg élte egyik legszebb diadalát az u. n. „Grosses Musikfest“ megteremtésével, mely 3 napig tartott és Németország zenevilágának csaknem összes kitűnőségeit összegyűjtötte. Két évi tartózkodás után azonban, növekvő művészi ambíciója kielégítése végett elfogadta *Neumann* Angelo, a későbbi híres Wagner direktor meghívását és a *prágai* német színház karnagyává lett. Itt kifejtett rendkívül sikeres tevékenysége magára vonta *Stegemann*, a lipcei opera intendánsának figyelmét, kinek sikerült is őt rábirnia, hogy Németország eme egyik elsőrangú operaházánál érvényesítse tehetségét. S épen midőn két évi működés után a lipcei operaházat egészen újjá szervezte és a művészi tökélynek rendkívül magas fokára emelte, vette *Beniczky* Ferencz, a budapesti m. kir. opera kormánybiztosának meghívását, hogy foglalja el ez utóbbi müintézet művészeti igazgatói székét.

Mahler ekkor már némileg ismerős volt hazai viszonyainkkal, minthogy előzőleg több ízben megfordult Magyarországon. Legelső ízben bécsi tartózkodásának ideje alatt látogatott el hazánkba. Ugyanis egy előkelő magyar családnak Bécsben tarózkodó sarját oktatta a zenében s a család meghívására egy félévet töltött Tétény mellett Bata pusztán. Időközben többször berándultak a fővárosba, a hol, érdekes véletlenként, épen az új opera építése volt folyamatban. Utóbb, laibachi tartózkodása alatt is meglátogatta hazánkat, a mely rokonszenvét már akkor a legnagyobb mértékben megnyerte. Mindazáltal, — mint egész őszintén bevallja — igen nehezen érlelődött meg benne az elhatározás, hogy a kormánybiztos meghívását elfogadja, mivel egyrészt akkor már meg volt alapítva hirneve Németországban, másrészt pedig igen sokan minden lehető módon igyekeztek lebeszélni a meghívás elfogadásáról, valószínűs rémképeket festve a reá várakozó roppant nehézségekről.

*
De végre is, Mahler nem az az ember, akit a nehézségek visszaríaszthatnának. Elfogadta tehát a meghívást és ideérkezve legott a munkához látott. Mielőtt azonban ezen munkásságát röviden vázolnók, meg kell emlékeznünk a zeneszerzés terén kifejtett tevékenységéről is, mint a mely nagy mér-

összegében. Törvénye az emberiség boldogulásának. Szabályozója az isteninek az emberben, azzal szemben, ami az emberben állati. Enyhe szavú, szelid tekintetű, csodás hatalmú geniusa a jónak, szépnek és igaznak. Védője a nyomornak, istápolója a gyöngéknek, kiengesztelője a vad és sötét indulatoknak, apostola a szeretetnek. Háborúk kárhoztatója, vérontások siratója, békekötések szerzője. Ez a humanizmus: tudomány és hitvallás, tan és természeti erő egyaránt. Felöleli mindazt, amit valaha a nemes lelkek legnemesbjei gondoltak és éreztek, összege az elmúlt és a jövőendő évezredek fenkölt eszméinek. A világ javító kiegészítése a humanizmus, az emberiség együttes érdekeinek őszerejű szabályozója. A humanizmus szülte a francia forradalmat, hogy kivívja az emberiség számára a polgári szabadság s a törvény előtti egyenlőség örökbecsű javait. S viszont a humanizmus fékezte meg a forradalom anarchikus kicsapongását, a tömegeknek polgárháborút és vérfürdőket előidéző indulatait, hogy ezek romjain fölépítse a modern társadalmi rendet az alkotmányos monarchia alapzatán.

Igy hát a humanizmus csodaerejéhez, áldásos hatalmához kell fordulnunk, fegyvert kérendő tőle a türelmetlenség, a visszavonás ellen.

Am a humanizmus örök időkre való és egyetemleges. Minden nemzedéknek, ha meg akar humanisztikus kötelességének felelni, az a feladata, hogy kiismerje, mi a maga korában az emberiség haladásának legfőbb akadály a hogy küzdjön azután

tekben hozzájárult elméleti képzettségének sokoldalúságához.

Főműve »A három Pinto«, amely dalművet tudvalevőleg Weber csonkán hagyta hátra, és ő egészítette ki. Az opera ma is az u. n. »kasszadarabok« közé tartozik s Lipcsében, Drezdában és Prágában folyton zsufolt házak előtt adják A szerzőt rendkívüli szerénysége gátolja abban, hogy azt nálunk is színrehozza. Irt azonfelül számos symphoniát, melyek igen kedvelt hangversenydarabok, de még több kész zenemű van asztalfiókjában, minthogy a tehetséges művész, roppant ambíciója daczára hódola horatiusi elvnek: »Nonum prematur in annum«. Elméleti kiképzetéséhez egyébiránt nem csekély mértékben hozzájárult az a körülmény, hogy laibachi tartózkodása után még 2 évet töltött a bécsi egyetem bölcsészeti fakultásán.

Közel egy negyedszázados zenei mult elméleti és gyakorlati tapasztalataival felfegyverkezve lépett nálunk munkásságának — ugyszólva — valóságos küzdőterére. Mert, mint maga beszéli, számtalan tanácsadó furakodott hozzá s igyekezett vele különböző, bizarrnál bizarrabb eszméket megvalósíttatni, ami

ez akadály ellen minden erejével. Jól megfontolva ejtem ki e szokat: »minden erejével«. Arra, hogy minden humánus föladatot teljesítsünk, az emberiség javára a szépet, jót és igazat az élet minden terén előmozdítsuk, véges emberi erő nem elég: oda istenek kellenének. Nekünk tehát nem szabad mindent akarnunk, ha el akarunk érní *valamit*; ki kell tehát válogatnunk a humanizmus számos feladata közül azt, amelyet a jelen percz legszorgosabbá teszen. Erre kell minden erőnköt fordítanunk: a többi feladat hadd maradjon az utódok nemzedékeire örökségképen, amelyek a világtörténelem pillanatnyi szükséglete szerint kiválasztandják közülük a maguk munkáját.

Ma pedig az emberiség és a társadalmak minden nyomorusága nem egyéb, mint politikai, felekezeti, gazdasági és társadalmi nyilatkozása a türelmetlenségnek. Ezzel szemben hirdessük és gyakoroljuk mi mindenha és mindenhol a toleranciát. Ha ki-ki testvérként bánik embertársával, nem nézve annak rangját, módját, sem vallását, sem nemzetiségét: akkor az emberiségben újra fölébred az emberek összetartozandóságának tudata és megindul önmagától a diadalmas harc, a durva erő uralma, a hazugság gyoma, a rut bálványozása, az általános elvadulás ellen. Ezért gyakoroljuk következetesen a türelmeséget s küzdünk a megférhetetlenség ellen, bármily alakban is kerüljön elibénk.

Mindenkinek meg van a maga nemzete és hazája. Szeresse is hiven mindakettőt. De azért pilla-

rendkívül terhére volt, mert akkor, midőn idejött, minden egyes részletében teljesen kidolgozott művészi programm lebegett szeme előtt. S a kezdet nehézségeivel csak akkor tudott sikeresen megküzdeni, midőn a kormánybiztos a művészeti kérdésekben teljhatalommal ruházta fel, a mikor is mellőzve a tanácsadókat, lépésről-lépésre — mondhatni valóságos »Opera-Moltke« gyanánt — megvalósította saját művészi programját, melynek vezérlő alapelve: a kor színvonalán álló magyar nemzeti opera teremtése.

Munkássága eredményének méltánylása voltaképp már nem tartozik tisztünkhöz. Tény az, hogy, mint Beniczky államtitkár is kifejezte: »előtte immár az egész művészvilág meghajol«. S ha ennek folytán további működéséhez a legszebb reményeket fűzzük, a felköszöntőszerű bevezetésnek megfelelőleg csak azzal a kivánsággal fejezhetjük be ez ismertetést: Tartsa meg Isten a magyar haza számára mennél hosszabb ideig az opera művészeti igazgatóját!

Kármán Zoltán.

natra se feledkezzék meg az összemberiség iránt való kötelmeiről, mert hiszen a föld egész kerekége a mi legtágabb hazánk.

S meg van kinek-kinek a maga vallása. Ám szeresse egyházát s annak tanait. De gondoljon kötelességeire a humanizmus iránt, amely földi hitvallása kell hogy legyen.

Van egy faja a hazafiságnak, melynek nem szab korlátot egy országnak határszéli sorompója: s ez a világpolgárság; az emberiségnek mindig szívében kell őriznie és ápolnia ezt a hazafiságot, a felebaráti szeretet szelid toleranciáját! Fogadja meg mindenki s fogadtassa meg mindenkivel, hogy soha senkit sem gyűlölni, sem lenézni nem fog nemzetisége, vagyona, polgári állása vagy felekezete miatt!

Börne, a humanizmusnak e lánglelkű bajnoka, a vallásháborúkról szólva, ekként fakadt ki: „Mely szent eszme volt az, a mit az ember lealacsonyított rosszaságának köszörűkövévé? Ne kérdezze azt tőlem senki. Én jól tudom, de meg nem mondhatom. Mert el kellene borzadnom, kiejtve azt a szót, amely mint büvöletes varázs lerántja a leplet a véres multakról. Nem mondhatom ki ezt a szót, mely egy-két betűben jelzi a legszörnyűbbet: a gyilkosságot, a gyilkost és a meggyilkoltat egyaránt.“

Igy szólott Börne. Én azonban kiejtem szabadon és merészen ezt a szót, mely lerántja a leplet nem a véres multáról, de egy még véresebb *jövőről*; azt a szót, amely jelzi a legszörnyűbbet: a gyilkosságot, a gyilkost és a meggyilkoltat egyaránt. S ez a szó: az emberi türelmetlenség! Menjetek hát s küzdjete ellene irgalmatlanul, bármily hatalommal áll is szembe veletek:

Ἄνθρωπος ὦν τοῦτ ἔσθι, καὶ μεμνηθεῖς αἰε!

Három ezredév előtt dalolta ezt Homér. Zengjétek utána ti is széles e világon, minden órán, minden nyelven:

„Tudd meg: ember vagy s gondoldj mindig erre!“

Erőnk egyetlen szemerjét se vonjuk meg ama törekvéstől, mely harczolva a megférhetetlenség ellen és gyakorolva a türelmességet, az emberi nemben az összetartozandóság tudatát újból fölébreszteni igyekszik. Mert ha e törekvés valósul, úgy a világ megszabadul attól a lidércznyomástól, mely most rajta ül egész nemünkön, a szuronyerdők tovatűnnek, a vámsorompók lehullanak, a népek kölcsönös bizalmatlankodása elillan s a nemzetek örömmel nyujtják egymás felé kezeiket, megkötendők az általános haladás szent szövetségét. S a felszabadultak milliói ujjongva járulnak a győzelmes világosság torrása felé és milliók zengenek hálát a humanizmusnak, mely egy szavával el tudta oszlatni a gonosz varázslatot! Hangoztassuk hát egyre ezt a szót, hadd csengjen szakadatlanul ajkainkon. Legyen ez a szó imádságunk, harci riadónk, minden reményünk és törek-

vésünk kifejezője! S hangoztassuk meggyőzően, kérve, esdekelve; ha kell: fenyegetve, hogy betöltse a világegyetemet a nagy, a megváltó szó: — *türelmesség!*

Nyitrai levél.

II.

Nyitrán, 1889. évi május havában.

Noha multkori levelemben elég részletesen ecselettem hitközségünk kiáltó bajait, mégis kimaradt tollamból annak megemlítése, hogy hitközségünknek van sok ezer forintra menő kegyes alapítványa is, — papiroson. Más szóval az alapítványok is ott vannak, a hol a rabbi a templom, és a kántor van. A különbség csak az, hogy a rabbiról tudjuk, hogy meg halt, a templomról tudjuk, hogy még nem épült, a kántorról tudjuk, hogy elbocsátottuk, hanem az alapítványokról ennyit sem tudunk, s hitközségünk intézőinek jóvoltából azoknak még emlékezete is nem sokára az őskor mondáinak ködébe fog veszni.

Mikor minapi levelemben azt a könnyelmű ígéretet tettem, hogy ennek a sok mindenféle deficitnek okairól felvilágosítással fogok szolgálni, nem számoltam azzal, hogy ezekről jóformán egész könyvet lehetne írni. Itt tehát igyekezni fogok emez okokat lehetőleg csupán általánosságban jelezni, kiegészítvén már eleve adataimat azzal a latin példaszóval: „Sapientia pauca!“

Annak, hogy hitközségünk ügyei annyira elposványosodtak, legközvetlenebb és legelső oka: a hitközségi vezérlet gyöngesége és alkalmatlansága. Mondjuk ki nyiltan és őszintén: mindig oly elnökünk volt, a kiben hiányzott vagy a kellő műveltség, vagy a kellő erély. Nálunk is mint sok más községben a Roshakóhol³ állására csakis gazdag embert tartanak képesítettnek, egészen eltekintvén attól, meg van-e az illetőben a kellő erély, szakavatottság és műveltség. A 70-es években, midőn a ketté szakadt hitközség egyesült, elnöknek választották Schönfeld Zsigmond urat, ki akkoron „oiser“ hírében állott, s ki azonfelül egyik tagja volt a „Durchführungs Commissionnak“ Reb Iczig kegyelméből. Az öreg urban meg volt a jó akarat, csakhogy mit sem mert tenni, mi a helyi pénzüntézetek igazgató tanácsosainak érdekét sérthette volna. Minthogy pedig ezen pénzüntézetekben épen Nyitra városa leggazdagabb zsidóinak tulnyomó befolyása volt, s mint-hogy a templom építése, valamint egyes alapítványok hová kerülésének kérdése épen azokat érinthette volna kellemtelenül, tanácsosabbnak tartotta — mélyen hallgatni. Végre azonban a nagy közönség megunt a „kimélet-politikájá“-t, zugolódni kezdett és templomot követelt. Az elnök nagy nehezen egybehívta tehát a közgyűlést, hogy egy új templom építése fölött határozzon. A közgyűlés egyhangulag elhatározta egy új templom építését, megalakította az építészeti bizottságot, s azt teljhatalmu megbizással látta el. Megválasztották az építészeti bizottság

elnökévé Nyitra városának leggazdagabb zsidó polgárát, kit a congressusi párt annak idején kerületi elnöki állásra is megválasztott volt.

Képzeltetni a hitközségi tagok örömét a kedvező fordulat felött! Vérmes reményű és élénk képzelőtehetségű emberek már készen látták a diszes templomot. Az elnök komolyan fogott a munkához, egyik ülés a másikat követte, jegyzőkönyveket halomszámra vettek fel; alkalmas telek már ki volt szemelve, a nagy közönség anyagi áldozatok hozatalára is kész volt, sőt mi több, a különben pénz dolgában nagyon higgadt gondolkodású bizottsági elnök az általános lelkesedéstől elragadtatva, a telek megvételére felajánlott kölcsönképen 5000 frtot.

Mikor azonban a kivitelre, illetve a kölcsön folyósítására került volna a dolog, az elnök visszanyerte higgadságát s úgy segített a dolgon, hogy többé a bizottságot össze nem hívta. Midőn aztán később e miatt bizalmas körben interpelláltak, azzal a vajmi gyöngye mentéssel állt elő, hogy a hitközségi elnök ő ellene áskálódik, mert irigyli tőle a templom építése körül — *szerzendő* érdemeket. Ilyeténképen aztán módunkban volt megülni a »chorban bajisz rison«-t, amennyiben elpusztult az első templom építési terve. Az igazság érdekében egyébiránt meg kell jegyeznem, hogy a templomépítés meghiusulásából mégis volt valakinek haszna. Haszna volt t. i. annak a néhány gazdag hitközségi tagnak, a kiknek a régi templomban 10—15 jól jövedelmező templomi ülésük volt melyeknek jövedelme egy új és a kor kívánalmainak megfelelő templom építése esetén ugyancsak megcsappant volna.

De minthogy a község nem ezért a néhány gazdag emberért van és a szegényebb zsidók java része egészen más véleménynyel volt a templomépítésről, ezen véleményt mind jobban hangoztatni kezdték és sürgősen követelték a hitközségi elnök lemondását, hogy új emberek és új rendszer lépjenek helyébe. — És mitután az elnök görcsösen ragaszkodott állásához, a vállalkozóbbak, belátva azt, hogy ily emberek mellett a viszonyok javulására remény nincs, külön hitközséggé alakultak, a congressusi szervezetet fogadván el alapul.

Rövid 3 hét alatt az új hitközség 60 tagot számlált, csinos templomot rendezett be, gondoskodott metszőről s láttuk, hogy oly tagok, kik a nagy ünnepeket kivéve, templomba soha sem jártak, hétköznapon is eljöttek templomba.

A mozgalom napról-napra nagyobb mérvet öltött, úgy, hogy az anyahitközség gazdagjainak sajnosan kellett tapasztalniok, hogy az anyahitközség jövedelmei csökkennek, kivált a gabella jövedelem felére apadt. Küszöbön volt tehát a veszély, hogy az anyahitközség kénytelen lesz az egyenes adókat emelni, s ennek már bizony a fele sem tréfa. Ekkor Gerstl Mór végre rábirta a hitközség elnökét, hogy lépjen vissza, mire az előbbi hozzá fogott a két község egyesítésének munkájához, ami nem nagy fáradságba került, mert az új község a szakadást csak eszköznek, de nem célként tekintette.

S itt eljutottunk a közelmúlt küszöbéhez, melyről tárgyilagos és pártatlan ítéletet, annak tüzetes indokolásával együtt egy későbbi kor lesz hivatva hozni. Én csak a pusztá tényeket regisztrálom. Gerstl Mór, ki a hitközség két töredékének egyesítése körül szerzett érdemei méltánylásául a hitközségi elnökséget nyerte, megelégette a dicsőséget s előbb szerzett babérain nyugodott. Mikor a községre váró nagy feladatok megoldásának szüksége mind sürgetőbben jelentkezett, egyszerűen meghátrált azok előtt és — lemondott. Utóda dr. *Pereszlénji* Henrik, a hitközség mai elnöke, bár minden tekintetben a korszinvonalán áll, nem mer kikötni a csekély ultramontan párt-töredékkel, s így erélyes és markos kéz hijján a hitközség bajainak orvoslása a beláthatlan jövőben késik . . .

Hogy azonban ezen levelemet is ne kelljen dissonanciával befejeznem, hadd emlékezzem meg egy igazán nagyszabású humanisztikus intézményről, melynek létesítése már az új elnök érdeme. Érttem a múlt év telén létesített népkonyhát, melynek évi zárszámadásához képest készpénzbevétele volt 2313 frt 91 kr.
kidása 1325 frt 51 kr.
minélfogva pénztári maradvány 988 frt 40 kr.

Ebből 700 frt törzstőke gyanánt kezeltetik, s csak annak kamatai fordíthatók az intézmény költségeire 238 frt 40 kr. pedig a jövő év számlájára iratott.

A népkonyha alapját képezte Pereszlényiné nőegyleti elnök közbenjárására Hirsch báró urtól nyert 200 frt, melyhez a hitközség hozzá járult 300 frttal, adakoztak helybeliek és idegenek is felekezeti különbség nélkül készpénzben és tetemes mennyiségű élelmi szerekben. A népkonyha megnyílt 1888 november 11-én s f. év márczius 31-ikéig tartott fenállása alatt kiszolgáltattott összesen 7688 ingyenes adag, hetenként 5 napon át 10 kr.-jával pedig kiszolgáltattott 1111 adag.

Az intézmény vezetésében és a szükséges pénzsegélyek előteremtésében nagy érdemei vannak a Pereszlényi házaspáron kívül dr. *Lövinger* Mórnak, ki nem csak az összes berendezési munkálatokat legcsinosabban és legolcsóbban beszerezte, s ott 3 héten át lankadatlanul fáradozott a berendezés körül, hanem a nagy fáradsággal járó pénztárosi tisztet is viselte, sőt mindezekon felül készpénzben is 110 frtot adományozott a népkonyha céljaira.

Kivánatos volna az intézményt, mely teljesen bevált és sok szegény családnak nyomorát enyhítette, tovább fejleszteni és szélesebb alapra fektetni, a miben természetesen hitközségünk mérvadó embereinek buzgó közreműködésére okvetlenül szükség van.

Grünfeld Nánán,
nyitrai ügyvéd.

Előfizetési felhívás.

Tisztelt előfizetőinket, kiknek előfizetésük **május végén** lejár, teljes tisztelettel kérjük, méltóztassanak előfizetéseiket megújítani, hogy a lap szétküldésében fennakadás ne történjék.

Előfizetési feltételek:

egész évre	8 frt — kr.
fél évre	4 frt — kr.
negyed évre	2 frt — kr.

Papok, tanítók és községi hivatalnokoknak

egész évre	7 frt — kr.
fél évre	3 frt 50 kr.
negyed évre	1 frt 75 kr.

**Az „Egyenlőség“
szerkesztősége és kiadóhivatala**

Budapest, Váci-körút 23. sz.

**Lapunk mai számából térszűke miatt
több közlemény kimaradt.**

Naptár.

Vasárnap (1889. május hó 26.) 5649 ijar hó (29. napos) (40. szefira.) 25. hétfő (41. szefira) 26., kedd (42. szefira) 27., szerda (43. szefira) 28., csütörtök (44. szefira) (erev rós-chódes szivan) (délben jom kipur koton) 29. napja. Péntek szivan hó (30. napos) (rós-chódes szivvn) (45. szefira) 1., szombat (46. szefira) 2. napja (délután olvasás a 6. perek-et) Hetiszidra: **Nószó.**

Hazai hírek.

— **A pesti zsidó nagyhitközség új kórháza javára** a lefolyt héten adakoztak: *Taub* Salamon 400 frtot. *Blau* Jakab 100 frtot. *Weisz* Ferencz és *Rózália* 100 frtot. *Leitner* M. L. 100 frtot. *Brachfeld* Siegfried 50 frtot.

— **A pesti Chevra Kadisah képviselői.** A pesti Chevra Kadisah 104 képviselőjének 3 évről 3 évre ismétlődő választása t. hó 19-én tartatott meg nagy érdeklődés mellett a Chevra helyiségében. A választás eredménye a következő. Megválasztottak: *Adler* Lajos, nagykereskedő, *Adler* Mór, földbirtokos, *Altstädter* Rezső, kereskedő, *Atlas* Sámuel, háztulajdonos, *Báron* Jónás dr., kórházi főorvos, *Beer* Jakab, kereskedő, *Brill* Sam. Löw., rabb. elnök, *Brüll* Ármin, háztulajdonos, *Brüll* Ignác dr., ügyvéd, *Brüll* Zsigmond, consul, *Bettelheim* Miksa, nagykereskedő, *Bloch* Mór, tollkereskedő, *Chorin* Ferencz dr., országgy. képvis., *Décsey* Zsigmond dr., curiai bíró, *Hatvani* Deutsch Bernát, földbirt., *Deutsch* Jakab, nagykereskedő, *Deutsch* Sámuel, nagykereskedő, *Deutsch* Sándor (Deutsch Gáb. és Józ. czég), *Deutsch* Sándor, női divatárus, *Deutsch* Simon, magánzó, *Drucker* Mór, kereskedő, *Ehrlich* Mózes, földbirtokos, *Farkas* Emil dr., ügyvéd, *Feiwel* Lipót, vasbutorgyáros, *Feuer* Dávid dr., orvos, *Dirsztai* Fischl Guttman, nagyk., *Fleischl* Sámuel, kereskedő, *Fleischmann* Ede, borkereskedő, *Frankfurter* Sámuel, butorkereskedő, *Freund* Vilmos, építész, *Fuchs* Fülöp, gyapju-

kereskedő, *Gold* Sámuel, magánzó, *Budai* Goldberger Károly, nagyk., *Goldzieher* Ignác dr., hitk. titkár, *Gomperz* Zsigmond, háztulajdonos, *Grünbaum* Miksa, ruhakereskedő, *Grünwald* Bernát, miniszteri tanácsos, ifj. *Heidberg* Mór, szörmekereskedő, *Herzl* Tivadar, nagykereskedő, *Herzfelder* Manó, földbirtokos, *Hirschler* Ignác dr., főrendiházi tag, *Holitscher* Vilmos, nagykereskedő, *Jellinek* Henrik igazgató, *Jónás* Ignác, nagykereskedő, *Kelemen* Miksa dr., orvos, *Kohn* Arnold, sirkökereskedő, *Kohn* Károly, sirkökereskedő, *Kohner* Zsigmond, földbirtokos, *Konody* Bertalan, magánzó, *Megyeri* Krausz Maier, földbirtokos. *Latzko* Nátán, nagykereskedő, *Leitersdorfer* Lipót, háztulajdonos, *Lindenbaum* Mór háztulajdonos. *Löw* Tivadar dr. ügyvéd, *Lövinger* Dávid szállító, *Löwy* Mór földbirtokos, *Mandl* Ignác J. háztulajdonos, *Mandl* Mór biztos. ügynök, *Marktbreit* Adolf földbirtokos, *Mautner* Mór nagykereskedő, *Neumann* Antal dr. ügyvéd, *Oppenheim* J. S. magánzó, *Pollak* Henrik dr. orvos, *Popper* Ármin H., tollkereskedő, *Porges* Bernát nagykereskedő, *Reusz* Károly háztulajdonos, *Rust* Bernát nagykereskedő, *Sachs* Simon kereskedő, *Simon* József dr. ügyvéd, *Sinayberger* Armin kereskedő, *Singer* Albert magánzó, *Schermann* Adolf dr. orvos, *Schlesinger* Ignác gubacskereskedő, *Schönberger* Ármin dr. ügyvéd. *Schönwald* Ferencz kereskedő, tornyai *Schosberger* Zsigmond földb. *Schweiger* Adolf földbirtokos, *Schweiger* Márton földbirtokos, *Spitzer* D. H. kereskedő, *Steinitz* Adolf ügynök, *Stern* Bernát háztulajdonos, *Stern* J. B. ügynök, *Stern* Simon háztulajdonos, *Stiller* Bertalan dr. egyetemi tanár, *Strasser* Sándor nagykereskedő, *Sváb* Sándor földbirtokos, *Szili* Adolf dr. kórházi főorvos, *Taub* Gusztáv borkereskedő, *Tenczer* Pál szerkesztő, *Totis* Adolf pénzváltó, erényi *Ullmann* Imre nagykereskedő, *Wahrman* Mór országgy. képviselő, *Wechselmann* Ignác lovag építész, *Weil* Simon terménykereskedő, *Weiner* Károly rongykereskedő, *Weiner* Miksa háztulajdonos, *Weinmann* Fülöp dr. kir. közjegyző, *Weiss* Bertalan nagykereskedő, *Weiss* Manó J. ékszerész, *Weisskopf* Jakab háztulajdonos, *Weissmayer* Ferencz lisztkereskedő, *Weltner* József szállító, *Wolfner* Gyula terménykereskedő, *Zwack* József likörgyáros. — A felsorolt 104 képviselő közül f. hó 30-án választják meg a 20 választmányi tagot.

— **Hirsch Mark**, eddig prágai főrabbi, de immár Hamburgnak zsidó papja, 3 nap óta Ó-Budán időzik, hol hosszú éveken át becsülettel vitte a főrabbi tisztjét. A híres rabbi meglátogatja miskolci és eperjesi rokonait és imádkozik szülei sirján, mielőtt új diszes állását elfoglalná Hamburgban. Az ó-budai hitközség illő diszszel fogadta hajdani lelkészét, mint ez másképp nem is képzelhető. Érdekes a rabbinak a következő nyilatkozata. Mig Ó-Budán voltam

rabbi, mindig bántott, hogy hazám nyelvét nem birtam oly mértékben, mint szerettem volna. Szívesen mentem ezért Prágába, hol azt véltem, elég, ha a németet bírom alaposan; de meggyőződtem, hogy ott is ferde az állásom, mert zsidó pap ismerje alaposan hazája nyelvét, én pedig nem tudok csehül; Hamburgban végre elég lesz, ha németül tudok, ott talán én is meg leszek elégedve magammal.

— **A hazafias kegyelet és a zsidók.** Az 1848/49-es honvéd-egyletek országos központi bizottsága mozgalmat indított meg az iránt, hogy a Budavár ostrománál elesett honvédbajtársak sírjai díszes kerítéssel láttassanak el, s a gyűjtés mihamar eredményre vezetett. A több ezer forintba került pompás kerítést e héten tartott hazafias ünnepélyen nagyszámu közönség jelenlétében avatták fel, mely alkalommal Tisza László megragadó szavakban mondott köszönetet a hazafias adakozóknak. Ezeknek — neveik márvány táblán vannak megörökítve — *több mint harmadrésze zsidó.* A huszonnyolcz magán adakozó közt ugyanis a következő **11** hitsorsos nevét találjuk: *Pellner Sándor, Redlich és Orenstein, Kohn Arnold, Somogyi Soma, Lévy Henrik, Grünhut Samu és fiai, Spitzer D., H. Ormódy Vilmos, Schönfeld Károly, Ehrlich Károly Löwy Dávid és fiai.*

— **Magyar tudós sikere Oroszországban.** Dr. Kunos Ignác fiatal orientalistánkat, a ki a magyar tudományos akadémia segélyezésével több évet töltött Konstantinápolyban s legutóbb, nagybecsű anyaghalmozat hozván magával, hazajött, nemrég érdekes kitüntetés érte. Ugyanis Radlov orosz egyetemi tanár s elsőrangú orientalista a az orosz tudományos akadémiának, átnézte a fiatal magyar tudós eddig megjelent török irodalmi szemelvényeit s ezek annyira megnyerték tetszését, hogy levélben felkérte Kunost, hogy állítson össze az orosz akadémia számára is egy eféle török tanulmányt. Dr. Kunos ezt az alatt a föltétel alatt, hogy a magyar akadémiának ellene kifogása nem lesz, meg is ígérte. Radlov erre a budapesti tudományos akadémiához fordult, hogy beleegyezését megkapja. A mi akadémiánk — nagyon helyesen — csak magyar tudós kitüntetését látván a felhívásban, szívesen megadta az engedélyt s ekkor az orosz akadémia hat-száz rubelt küldött Kunosnak, egy általa tetszés szerinti nagyságban és függetlenül megírandó török tanulmányért. Dr. Kunos a török népköltészetéről írt egy körülbelül harmincz íves tanulmányt, mely nemsokára meg fog jelenni. Mi őszintén örvendünk annak, hogy a fiatal, alig 26 éves tudós neve minél szélesebb körben terjed, és szívből üdvözljük őt hazánkba való visszatérése alkalmából.

— **Matinée.** Major J. Gyulának, lapunk mult számában említett hangversenye nagy tetszést aratott. A műsor „pièce de resistance“-jait a Major J. Gyula által Kiss József „Ünnepnapok“ c. költeményfüzérének néhány igen szép számához írt kórusok képezték. A fiatal, tehetséges zeneszerző, ez igaz ihlettel és hivatottsággal kom-

pánált karokkal kiváló szolgálatot tett a zsidó liturgiának, melynek egyházi zenéje azokkal maradandó becsű műveket nyert. A kórusokat az országos izraelita tanítóképezde férfikara és a magán-nőkár hévvel és szabatosan adta elő. A hangversenyt nagyszámu közönség hallgatta végig, azonban annak nagy része a műsor legérdekesebb számának előadása előtt eltávozott, mivel a hangverseny rendkívül hosszúra nyúlt s csupán d. u. 1 órakor ért véget. Mindenesetre helyeselné lett volna a kardalokat a műsor közepére helyezni.

— **Dr. Steiner Jakab,** eddig nagyváradi rabbi, f. h. 28-án tartja székfoglalását Székes-Fehérvárott, melynek zsidó községe, mint annak idején megirtuk, rabbijává választotta. A hitközség új rabbija bevonulását fényesen fogja megünnepelni.

— **Megjött a messiás!** Ez a hír tartotta a napokban izgalomban Hevesm. egy kis falujának zsidó lakosait. A jámbor „rabbi helyettes“ erre nézve csaltatlatlan bizonyítékra hivatkozott és megbotránkozva tapasztalta, hogy kivált a korcsmáros és a boltos, kik különben jámbor orthodoxok, határozottan rossz néven veszik a messiástól, hogy egyáltalán megérkezett és csepp kedvet sem mutattak a „pakolás“-ra. Hogy mi okozta a mlamed nagy örömét és később csalódását, erre nézve a következőket írják nekünk Egerből. *Schreiber* Simon, az egeri orthodox rabbi és *Schwartz* Hermann ottani vállalkozó tudvalevőleg orthodox kékutazást terveztek a szent-földre, miről az „Egyenlőség“ is ismételve megemlékezett. Enlítve volt az is, hogy a héber programmban meg volt írva, hogy abban az esetben, de *csak* abban az esetben, ha az elindulás előtt a messiás megérkeznék, „midőn ugyanis mindnyájan elmegyünk Jeruzsalembe, még pedig ingyen“ a vállalkozó az előre beküldött pénzt hiány nélkül retournirozni fogja. A jámbor s . . . i rabbihelyettes számára barátjai rakták össze a költségeket, hogy elmehessen ő is — mi régi vágya — a szentföldre. (Rossz nyelvek azt beszélék, hogy az adakozók tengeri zivatarra számítottak.) E napokban aztán a mi mlamedünk postán visszakapta a beküldött pénzét, még pedig minden megjegyzés nélkül. A jámbor ember a program irására támaszkodva ezt csak úgy magyarázta, hogy vége a „golu“nak, megjött a messiás. Alig bírtak vele a hívek, annyira ösztökélte őket általános „pakolás“-ra. Látva azonban, hogy hívei megrogzított „neologok“, kapta magát és elment Egerbe, hogy onnan esetleg magával hozza majd magát a messiást. Egerben azonban nem a messiással, hanem a felbőszült vállalkozóval találkozott, kitől megtudta, hogy a kékutazás részvét hiányában vízbe esett.

— **Elismerés az érdemnek.** Mai tárczaközleményünk kiegészítéséül adjuk az orsz. zene- és színművészeti akadémia igazgatósága által *Mahler* Gusztávhoz, a kir. opera igazgatójához intézett következő levelet: „Mélyen tisztelt igazgató ur! A tegnapi lefolyt operai zárvizsgálat kedvező eredményére mindenesetre nagy befolyással volt azon — intézetünk történetében jelentős s eléggé meg nem há-

lálható körülmény, hogy a méltóságos kormánybiztos ur s vele karöltve tiszt. igazgató ur, intézetünk hivatását teljesen felfogván, nemcsak hogy a növendékek fejlődését folytonos figyelemmel és meleg érdeklődéssel kísérte, hanem a zárvizsgálat próbáin többször megjelenni, sőt annak legkimagaslóbb részét személyesen vezényelni sziveskedett. Kiváló szakértelme s hathatós támogatása nem maradtak eredménytelenül s bár tudom, hogy az elért eredmény mélyen tiszt. igazgató urnak legteljesebb elismerése, mégis igen kedves kötelességemnek tartom hivatalosan is tolmácsolni azt a mélyen érzett hálát, melylyel ezen, a m. kir. opera igazgatósága részéről eddig így mérvben nem tapasztalt nagy és lekötöző szivesség irányában táplálunk. Fogadja őszinte köszönetünket azon kérelmünk mellett, hogy ezen megbecsülhetetlen érdeklődést és jóindulatot továbbra is megőrizni kegyeskedjék, a mint mi is teljes hálával és elismeréssel lenni meg nem szüntünk mélyen tisztelt igazgató urnak a tanári testület nevében is üdvözlő hiva Mihalovich Ödön s. k. az orsz. zene- és színművészeti akadémia igazgatója.

— **A nagyváradi izr. szentegylet** (Chevra-Kadisha), mely immár 158-ik éve áll fenn s ez idő alatt folytonosan buzgóan ápolja a jótékonyt, mint levelezőnk írja, e hó 19-én, vasárnap tartá meg közgyűlését a Zöldfa nagytermében. A szép számban megjelent tagokat Löblé Henrik, az egylet érdemes elnöke üdvözlötte csinos beszédben. Megnyitója után meleg kegyelettel emlékezett meg a királyi családot ért pótolhatlan veszteségről s magvas, lendületes beszédben adta az elhunyt Rudolf trónörökös sikerült jellemzését. A megható beszédet a jelen voltak megindulással s állva hallgatták meg s elhátározták, hogy a holdogult trónörökös emlékét jegyzőkönyvileg örökítik meg s az elnök beszédét szóról-szóra jegyzőkönyvbe írtatják. Majd Friedman S. Gyula jegyző olvasta fel a számadási adatokat, melyek fényes tanujelei, az egylet helyes vezetésének; ezek szerint 1888-ban jótékonycélra kiadott az egylet 10,492 frt 53 krt. az ösvagyont szaporitá 1036 frt 56 krral, a dr. Kornstein Lajos által gondosan kezelt kórházban ápolta 117 beteget. A járó és fekvő betegek részére 3000 vény adatott ki. Az összes vagyon 26,761 frt 64 kr. Az egyletnek 587 tagja van. A jelentés tudomásul vétele után a felmentvényt megadták. A kisorsolt két gondnok és 10 választmányi tag, a dr. Berkovits Zsigmond vál. elnök vezetése alatt összeült bizottság indítványára, újra megválasztatott, elismeréseül eddigi érdemeiknek. Benes Sámuel indítványára a mérleg készítését ezután tiszteletbeli hivatallá teszik s a választmány megbízott, hogy az alapszabályokat ehhez képest módosítsa. Löblé elnök buzdító beszéde után, az elnök éltetése közben, a gyűlés véget ért.

Külföldi hírek.

— **A „B'nei B'risz“ zsidó páholy** német-orosz nagymestere megalapította a nevezett rendet Romániá-

ban is. Bukaresten, Jassyban, Krajovában, Brailaban, Galatzban és Plojestiben páholyokat nyitott meg és avatott fel a lefolyt héten. A rend alapelve: Világosság, szeretet, hazafiság, becsület és önmegismetés.

— **A zsidók Ausztráliában.** A zsidók száma az összes ausztráliai gyarmatokban mintegy 13000—14000-re rug. Uj-Dél-Wales gyarmatban a zsidók legnagyobb része a fővárosban Sydney-ben lakik, a hol a zsidók nagy tiszteletben részesülnek. Salomons Juliennnek, Ausztrália egyik legkitünőbb jogászának, nemrég a gyarmatok igazságügyi miniszteri tárczáját ajánlották fel, a melyet azonban rövid idő múlva ismét letett. Saul Samuel, a sydney-i zsidó hitközség volt elnöke, ez idő szerint a gyarmatok fő-ügyvivője Londonban, s ez állásában rendkívül számos és nagy érdemeket szerzett. Sydneyen kívül más helyütt nem létezik rendes zsidó hitközség, hanem van több „minjam“, melyek virágzó hitközségek magvaivá válhatnak. A sydneyi község rabbija Davis A. B., kinek a szombat szigorú megünneplése tekintetében nagy érdemei vannak. A legjelentékenyebb jótékonyági intézmény a Montefiore Moses emlékére alapított s nemrég megnyitott „Montefiore-Home“.

— **Macaulay a zsidók hazafiságáról.** Némely bemohosodott eszű antiszemita abból is fegyvert akar kovácsolni a zsidók ellen, hogy ezek a Messiás megjövételében és a Palesztinába való visszatérésben hisznek, azt állítván, hogy e miatt a zsidók nem lehetnek jó hazafiak. Midőn Angolországban a zsidók egyenjogosítása ellen a sajtó egy része, élén a „Times“-szel ezt az érvet hozta fel, Anglia egyik legnagyobb gondolkodója, Macaulay, a következő találó megjegyzésekkel mutatta ki annak gyarlóságát: „Ez az érv a sophismák azon osztályához tartozik, melyeknek segítségével a leggyűlöletesebb üldöztetések is indokolhatók volnának. Ugyszólván teljes lehetetlenség abból, hogy valaki egy és más nézetet elfogad, érzelmeire és cselekvésére következtetni. A kereszténynek a legszentebb parancsok kötik telkére, hogy becsületes legyen. És mégis e szigetország 24 millió keresztény lakosa közül hány akadna, aki józan észszel minden biztosíték és tanu nélkül valakinek 100 font sterlinget kölcsönözne! — A zsinagóga falán is be van vésve a törvény, mely a más vagyona után való vágyat és törekvést tiltja. S mégsem mondhatnók, a nélkül, hogy józan eszünkben ne kételkednének, azt, hogy a zsidó zálogkölcsönzőnek nem szabad a zálogtárgyból magát kielégíteni, mert Isten parancsolta, hogy másét kívánni nem szabad. Pedig éppen ilyen az az érv, hogy a zsidó nem törődik hazája jólétével vagy bajával, mert talán 10,000 év múlva a zsidókat Palesztinába fogja visszavezetni a Messiás! Egyébiránt ez az érv éppugy vonatkozatható volna a keresztényekre, mint a zsidókra, mert a keresztény is táplálja azt a valóságos meggyőződést, hogy egykoron a dolgok rendje egészen más lesz. Ha a zsidó azért nem alkalmas arra, hogy törvényhozásnak tagja legyen, mert azt hiszi, hogy ő avagy utódai valaha Palesztinába vándorolnak, vajjon

oda való-e a keresztény, aki úgy van meggyőződve, hogy még e nemzedék kihalta előtt minden királyság egyesülni fog isten országában!

— **Kitüntetés.** Páris községtanácsának egyik legkiválóbb tagja, *Strauss E.* hitsorsosunk legközelebb abban a kitüntetésben részesült, hogy a közjótékonyági osztály főnökévé választották s egyszérsmind kinevezték a Mont de Piété, ama nagy állami kölcsönző intézet felügyelő-ségi tagjává, melynek Franciaország minden nagyobb városában fiókintézete van.

— **Az atheisták ellen alakított liga** elnökévé Párisban hírneves francia hitsorsosunkat, *Frank Adolfot*, az Institute tagját választották. A mindinkább terjedő szellemi betegség elleni rendszabályok terén a megválasztott férfitól igen sokat várnak.

— **Párisban Friburg** Gerson a posta- és közlekedésügyi miniszterium anyagszerkezési osztályának főnöke, a legfelsőbb statisztikai bizottság tagjává nevezte-tett ki.

— **Az új francia sajtótörvény**, melyet a párisi képviselői kamara nemrég szavazott meg, szigorúan tiltja azon hírlapok és nyomtatványok nyilvános elárusítását és terjesztését, melyek egyes személyek vagy társadalmi osztályok ellen izgatnak. Ugy látszik, hogy a Drumont-féle röpiratok aranykora immár Franciaországban is lejárt.

— „**Kölcsönt kölcsönnel**“. A lipcsei antiszemita az antiszemizmus terjesztése körül arra a gondolatra jutottak, hogy a „Csak a keresztényt támogassuk!“ elvnek praktikus érvényt röpiratok és névlajstromok kiadása által szereznek, melyekben a zsidók ellen szórt rágalmak mellett meg voltak nevezve a zsidók, kiket a jó antiszemitának kerülni kell. A lipcsei zsidók most azzal viszonozzák a kölcsönt, hogy ők hasonló röpiratokat és lajstromokat nyomattak, melyek az idegen földről jövő zsidókat tájékoztatják a felől, kik a notorikus antiszemita. A nyomtatványokat ingyen osztogatják, s remélhetőleg mielőbb meg lesz a kívánt hatásuk.

Szerkesztői üzenetek.

P. R. Panasza az éhes vándorlegényre emlékeztet, ki kövér pázsit mellett elhaladva, felkiáltott:

„Oh, ha én most barom lennék!“

A „másik“-ra nézve nincs válaszuk.

Dr. W. I. urnak. *Brassó.* Szép cikkének az a hibája, hogy tévedésből indul ki. Vámbéri már 30 év előtt kikeresztelkedett. Volt ő azóta, igaz, muzulmán, budhista, tűzimádó és tudja isten még miféle pogány, hivatalosan azonban keresztény, mit különben már abból is tudhatt volna, hogy a budapesti tudomány-egyetem *rendes* tanára.

F. b. Bpest. Bámulatos, hogy a ki oly sok élczet produkál, (persze másokra) oly keveset tudjon belőle *elviselni*, (már t. i. ha mások produkálják ő reá.) A jó katoná batorsága nemcsak az „oda lövés“-ben áll ám.

Dr. F. M. urnak Budapest. Concessiója annak az urnak, igaz, nincsen, de annyi éven át gyakorolja már a nyelvöltögetés mesterségét, hogy „chazóko“-ja van hozzá. Ugy vagyunk az ilyen emberekkel, mint a poloskákkel. Ha nem bántjuk, testünkre másznak, ha széttapossuk, büzlenek. Mi iszonyodunk a büztől.

Ph. T—n. Semmi más, mint játék, és nem irodalmi működés. Ha egy versben, melynek minden szava M betűvel kezdődik mondana is valami figyelemre méltót, formája által elveszti komolyságát és oly benyomást tesz, mint mikor a csörgős sipkás bajazzó szájából hallunk bölcs tanokat. Jól használni fel a betűket, ez az író dicsősége, a „mmuzás“ a barmok dolga. Ön végtelen nagy dolgokat azzal is vél művelni, hogy szókat ír, melyek visszafelé olvasva ugyanazt jelentik, mint a rendes uton. Ez is játék. De hogy ne higyeje, hogy eredeti, ideiktatunk két egész *mondatot*, melyek, akár jobbról balra, akár balról jobbra olvasák, mindig egyenlően hangzanak. Persze nem mi vagyunk a szerzők; valamelyik régi könyvben láttuk valaha.

Ime a mondatok:

Kérdés:

אבי אל חי שמך למה מלך משיח לא יבא ?

Felelet:

דעו מאביכם כי לא בוש אבוש שוב אשוב אליכם כי בא מועד.

Dr. F. P. urnak helyben. Ama héber szatyra a gonosz asszonyról megjelent meglehető jó német fordításban is Horovitzól. A találó végsorok ott így hangzanak:

„Willer er sauer, so will sie süß.
Will er Reis, so will sie Gries.
Will er essen, so will sie fasten,
Will er gehen, so will sie rasten,
Isst er Suppe, so isst sie Brocken,
Will er Strümpfe, so will sie Socken.
Sagt er ja, so sagt sie nein,
Trinkt er Bier, so trinkt sie Wein.
Will er diess, so will sie das,
Singt er Alt, so singt sie Bass.
Sagt er hi! so sagt sie hott!
Das ist ein Leben, erbarm sich Gott!“

Az első 2 szatirikus sírfőliratra nézve azt hisszük, jobban felel meg az eredeti szellemének, ha így fordítja: I. Oh, menyire halhatott meg, ha hallgat, mikor férje beszél. II. A halál bizonyosan nem ismerte, mert különben ott hagyta volna. — Gabirol szatirái pompásan vannak fordítva. Érdemegek, hogy siettesse kiadásukat.

Fl. Tehát Rabbi Mészáros János, nem is hangzik rosszul. A Rabbi Jochanan Fleischmann mellette bliktri.

Eger. A párt, tény, ohajtotta dr. Visontai fellépését, sőt Gyöngyösön járt jelöltetése érdekében Károlyi Gábor gróf és Horváth Ádám képviselők, dr. Visontai azonban nesztét vette, hogy egy néhány lelketlen kolompos *antiszemita* hurokat kezd ellene pengetni, minélfogva kijelentette, hogy a kandidaturát határozottan el nem fogja fogadni, mert szülővárosát antiszemita botrányoknak kitenni nem akarja.

∴ A szerző neve: Dr. Feleki Hugó.

Pályázat

A nagy-atádi izr. anyakönyvi kerületben az anyakönyvvezető-rabbinusi állomás f. évi június havában megürülvén, ennek betöltése végett a kerületi közgyűlés határozata folytán ezennel pályázatot hirdetek.

Ezen, f. évi szeptember hó első napjaiban elfoglalandó állomás — melyet csakis a budapesti rabbiseminariumot végzett és ott rabbinusi képesítést nyert nagykorú magyar állampolgár tölthet be — **300 frt évi fizetéssel** és természetbeni (butorozott) lakással lesz javadalmazva, mihez még a szokásos mellékjövendelmek járulnak. A fizetés idővel emeltetni fog.

Ezen pályázat zárhatárnapjául f. évi június hó **15. napját** tűzöm ki és kérem a pályázókat, hogy kellően felszerelt folyamodványaikat ezen határnapig hozzám beküldeni sziveskedjenek, mert későbbben beérkező folyamodványok figyelembe vehetők nem lesznek.

A kerületi választmány fogja meghatározni, hogy a pályázók közül bemutató hitszónoklatra kik hívasanak meg. Az uti költséget a kerületi pénztár csak a megválasztottnak fogja megtéríteni.

Kelt N.-Atádon, 1889. május hó 3-án.

Hirsch Adolf

anyakönyvi kerületi elnök.

Pályázat.

A **vágújhelyi** izr. hitközség az általa fentartott real- és polgári leányiskolájánál rendszeresített és a ft. főrabbi felügyelete alá helyezett

hitoktatói állásra

ezennel pályázatot hirdet.

A t. pályázók tartoznak magyar állampolgárságukat, a magyar, német és héber nyelvek teljes ismeretét, a zsidó rabbinikus irodalomban való jártasságukat, továbbá az ifjusági istenítisztelet vezetésére és hitszónoklatok tartására való képességüket igazolni.

Ezen állomással évi **300** esetleg **1000 frtnyi** javadalmazás van egybekötve.

A minősítést, életkort, eddigi működést és erkölcsi előéletet igazoló okmányokkal felszerelt folyamodványok a vágújhelyi izr. hitközség elnökségéhez **f. é. július 15-ig** nyújtandók be.

A választás előzetes meghívás folytán tartott próbaelőadás után ejtetik meg és az állomás f. é. szeptember 1-én lesz elfoglalandó.

Vágújhelyen 1889. évi május 15-én.

Herzfeld Mór.

hitközs. elnök.

Pályázat.

A **b.-csabai** statusquo izr. hitközség egy a követelményeknek tökéletesen megfelelő szakképzett első előimádkozói קירא שוחט ובודק ופסקנר állásra pályázatot hirdet. Javadalma évi **600**, esetleg **700 frt.** szabad lakás, fél sechita és a szokásos mellék-

jövendelem. Az állás egyelőre egy évre és pedig **f. é. július 15-én** töltetik be.

Pályázni kívánók (magyar állampolgárok) rendszeren felszerelt folyamodványaikat, melyekben életkor és családszám kitüntetve legyen, alulírt hitk. elnökséghez beküldeni sziveskedjenek.

Próbaelőadásra csak a meghívottak jelenhetnek meg, utiköltség csakis az alkalmazottnak fog megtérítettetni.

B.-Csabán, 1889. év május hó 13-án.

Klein Ferdinand,

hitk. jegyző.

Dr. Kerényi Soma,

hitk. elnök.

MATTONI ERZSÉBET SÓSFÜRDŐJE

gyógyhely BUDAPESTEN, (Budán).

Megnyitás április hó 28-án.

Kiváló gyógyhatással bír:

női bajokban és altesti bántalmakban.

Rendelő orvos dr. BRUCK J. (vigadó-tér 1. sz.)

Égészséges fekvés, — jutányos lakások, — jó vendéglő.

Pontos közlekedés a társaskocsikon reggeli 5 órától kezdve.

Állomási hely: Ferencz József-tér, a régi Lloyd-épület közelében.

Táncmulatság otthon,

könnyű szerrel, még kevésbé vagyonos családoknál is rendezhető. A legújabb mechanikai szalon-hangszer a **Phönix**, mely egész zenekart pótol, kellemes hangja és erős zenéje folytán, családi estélyeknél, tánczenére különösen alkalmas és valódi élvezetet nyújt. Ezen hangszerrel bárki, habár zenéről semmi fogalma sincs, a legszebb dalokat, a legújabb táncdarabokat tudja eljátszani. Össze nem téveszhető az eddig ismert Ariston és más ilyenmű hangszerekkel, melyeket zenetelenség és hang tekintetében a Phönix messze tulszárnyal. A Phönix ércből készített, elpusztíthatatlan kóttakkal bír, melyek nemcsak egyes részeket, hanem teljes zenedarabokat, egész keringőket és négyeseket képeznek. Változtatott zenedarabjai nagyon pontosan és eredetien vannak rendezve, melyek a legnagyobb igényeknek is megfelelhetnek, sőt egyes dalokat, operarészleteket oly eredetiséggel ad vissza, mely mindenkit csodálatra ragad. A „Phönix“ változatokkal játszható, ennél fogva táncdarabok erősebb hanggal, dalok halkabban, operák rezgő változattal játszhatók rajta. Ennél fogva a Phönix mindenütt kedveltséget vívott ki magának. A hangszer bővebb leírása képes hangszerkatalógusomban található. A megjelent zenedarabok jegyzéke kívánatra rendelkezésre áll.

Ez alkalommal van szerencsém ajánlani saját készítményű mindenféle néven nevezendő hangszerekből dusan felszerelt raktáromat. Mindennemű hangszerek és zenélő művek javítása pontosan teljesítettik. Ócska hangszerek cserébe is elfogadtatnak.

Ujjonnan megjelent nagy hangszer-árjegyzékem kívánatra ingyen és bérmentve megküldeték. — Harmonikáról szóló képes árjegyzék külön kiadásban.

STERNBERG ÁRMIN hangszergyára

főraktára: Budapest, VII., Kerepesi-ut 36. szám a. A „PHÖNIX“ egyedüli fő-elárusítója.